

PRŮBĚH PROCESU SAPONIFIKACE

V momentu, kdy mydláři barva a vzor mýdla přestanou být lhostejnými, dospěje do fáze, kdy se bude snažit žádanou barvu a vzor vytvořit. A současně je dříve či později postaven před otázku, nakolik mu záleží na obsahu a nakolik na formě. V tuto chvíli je nezbytně nutné naučit se lépe znát jednotlivé fáze a případná úskalí procesu saponifikace. Některých efektů totiž dosáhneme s řídkou mýdlovou hmotou, některých naopak s hustou. A když se vše nevyvíjí tak, jak bychom si představovali, je dobré vědět, k jakému záložnímu řešení se dá sáhnout.

Některé mýdlové vzory vyžadují práci se spíše hustější mýdlovou hmotou (vrstvení nebo lžičkové mramorování), většina se spíše řidší - co je však podstatné, ideální konzistenci by měla hmota mít po dostatečně dlouhou dobu. Naučili jsme se míchat louh s tuky při tělesné teplotě a vymíchat ji do stádia, kdy značí, kreslí (fáze stopy). V tuto chvíli je dostatečně tekutá, aby bezchybně vyplnila formu a aby se případné vzduchové bubliny snadno vyklepaly na povrch, přičemž mýdlo spolehlivě saponifikuje. Takové mýdlo stačí jenom trochu v troubě podpořit a mýdlo projde i v jednotlivých mýdlových formách gelovou fází.

Možná jste si všimli, že čím více mýdlových hmot připravíte, tím více si pracovní postup s výchozí teplotou, dobou míchání a konzistencí, ve které formy plníte, upravujete svým vlastním preferencím. Někdo má raději mýdla prošlá gelovou fází a míchá mýdlovou hmotu raději o něco déle, třeba až do konzistence houstnoucího pudingu. Někdo má raději negelované mýdlo i za cenu delší doby zrání a pracuje proto raději s chladnějšími surovinami, plní při prvním náznaku kreslení a mýdlo neizoluje. Někomu se již podařilo seznámit se s falešnou stopou (*false trace*) a vyhovuje mu proto práce s teplejší hmotou, aby se jí vyhnul.

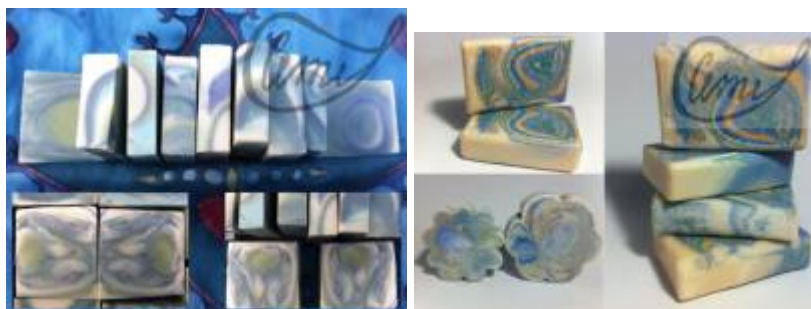
Pokud je mýdlová hmota hodně řídká, protéká do z části již plné formy čerstvě litá hmota až na dno. Čím z větší výšky lijeme, tím hlouběji se do hmoty, která se již ve formě nachází, dostáváme. Toho využíváme při technikách trichtýřování (*funnel*), zejména pokud lijeme do vysokých forem.

Mýdlo lité při střídání barev do vysoké formy se krájí horizontálně:

zleva doprava: „Tříkrálové 2013“, free hand funnel do kartónu, Ame, XI/2013. „Svatojánský oheň“, free hand funnel do roury, Ame, VI/2014.

Technika trichtýřování se dá použít i do blokové formy, přičemž krájet lze podle průběhu vzorku vertikálně i horizontálně, doporučuji si vždy horizontální řez vyzkoušet a poté se rozhodnout o směru krájení zbytku bloku (tady v obou případech vertikálně):

zleva doprava: „Zima 2014“, free hand funnel do blokové formy, Ame, XI/2014. „Fairybird“ free hand funnel do blokové formy, oka protažena tyčinkou, Ame, II/2015

Poněkud hutnější mýdlovou hmotu si žádá většina technik *swirl*, ideální je fáze kreslení (ve stopě). Jediným úskalím bývá, že při některých vzorech potřebujeme mýdlovou hmotu v této konzistenci po delší dobu. Při technikách *swirl* plníme formu nejprve jednotlivými barvami určitým systémem, abychom ji následně vhodným nástrojem, ať již pravidelnou nebo náhodnou kresbou, promíchali. Zcela vpravo *peacock swirl*, který vznikl poněkud řidší mýdlovou hmotou, proto část vrstev zappadla hlouběji do mýdla (a budou se proto ukazovat postupně i během odmyváání mýdla). Při práci se hmotou ve stopě by vzorek zůstal pouze na povrchu - což ukazuje *feather swirl* na toppingu sousedního obrázku.

zleva doprava: „Roses'n'roses“, column swirl, Ame, V/2014. „Chiquita Baby“, taiwan swirl do dividoru, Ame, VI/2014. „Beltane 2015“, secret swirl, na povrchu feather swirl, Ame, IV/2015. „Perinbaba“, peacock swirl, Ame, II/2015.

K vrstvení mýdlové hmoty potřebujeme mýdlovou hmotu konzistence houstnouceho pudinku. Aby se jednotlivé vrstvy nepromíchaly, je možné čerstvě nalitou vrstvu fixovat trochou rozprášeného vysokoprocenního etanolu (opatrně, pokud je ho moc, nemusejí se vrstvy spojit), dále se dá využít vlastností některých parfémových, ale i éterických olejů zahustit rychle mýdlovou hmotu (ne vždy spolehlivá metoda). V každém případě se vyplatí lít novou vrstvu přes špachtli umístěnou nízko nad hmotou, která je ve formě již nalitá.

zleva doprava: „Hommage á 4711“, vrstveno do divisoru, Ame, X/2013. „Růže v trní“, vrstveno do divisoru, Ame, IX/2013.

Poznat, jak se mýdlová hmota chová, pomůže práce se základním receptem „25“ při různých výchozích teplotách. Pro zachování srovnatelnosti je důležité pracovat stejným ponorným mixérem (aby poznatky nefalšoval odlišný výkon přístroje) a současně je třeba držet se svých vlastních obvyklých intervalů ve střídání míchání mixérem a ručně.

Pokud pracujeme s louhem a směsí tuků pokojové teploty, můžeme čekat krátce po vlití louhu do roztopené směsi tuků tzv. falešnou stopu (*false trace*), která se nechá rozmíchat vařečkou. Jakmile je hmota opět tekutá, můžeme pokračovat, jak jsme zvyklí, ve střídání ponorného mixéru a ručního míchání. Není radno ztratit trpělivost a plnit hmotu před fází kreslení. Chladnější hmota pomaleji saponifikuje, pomaleji houstne, zůstane během zpracovávání, barvení a plnění, dlouho vláčná. Na druhou stranu se nechává hůře přemlouvat ke gelové fázi, nestačí samotná izolace (pokud hmota neobsahuje prohřívací přísady), v troubě při 60 st. Celsia může trvat i 1-2 hodiny, než se gelová fáze rozběhne - a při některých receptech (např. 100% olivové mýdlo) se nemusí rozběhnout vůbec. Pracovat s takto nízkými teplotami nedoporučuji - ale nevylučuji, že je možné si je oblíbit a naučit se s chladnou mýdlovou hmotou úspěšně zacházet.

Při teplotách mezi 25 - 30 st. Celsia hrozí *false trace* pouze ve výjimečném případě, např. pokud je v receptu vosk nebo vyšší podíl pevných tuků. Stopy se dosáhne po značně delší době míchání, než je tomu při tělesné teplotě.

Při práci s nízkými teplotami hrozí jedno nebezpečí. Pokud jsme do formy plnili mýdlovou hmotu v příliš řídké konzistenci a neproběhne gelová fáze, mýdlo může vykristalizovat do tzv. „mokrých kříd“ . Jako takové je prakticky nepoužitelné, drolí se, nevytverdne a velmi rychle se odmyvá. Mýdlo v konzistenci „mokrých kříd“ je možné přetavit (*rebatching*), což jde na štěstí velmi snadno.

Osobně mi pro ty, kteří se s mýdlařinou již dostatečně seznámili, připadá ideální práce s mýdlovou hmotou při 30-35 st. C. Vyvážený recept spolehlivě saponifikuje, pokud se mixér dostatečně prokládá ručním mícháním, je dost času na vytváření jemnějších mýdlových vzorů.

Práce s mýdlovou hmotou o vyšší teplotě, než cca. 45 st. C přináší rychle houstnoucí hmotu, která se spolehlivě a bez velké námahy dostane do gelové fáze. Možnosti mýdlových vzorů jsou však omezené, ovšem ideální pro vrstvení a lžičkové mramorování (jednotlivé vrstvy se sklepnou, aby na sebe horizontálně nasedly).

Čím hustší mýdlová hmota, tím větší průměr musí mít nástroj, aby po sobě zanechal stopu, a tím velkoplošnější barevné plochy vytváříme. Při řidší konzistenci na hranici kreslení stačí metla na šlehání, která po sobě zanechává niťovitou malbu. Pokud je hmota ve stopě (na povrch nanesený obsah vařečky zůstává chvíli opticky oddělený, než se spojí se zbytkem), můžeme ve hmotě kreslit

například čínskou jídelní hůlkou, nevytvoříme už tak jemnou kresbu.

zleva doprava (od nejhustší k nejřidší mýdlové hmotě): „Hliněné kašany“, taiwan swirl, Ame, X/2014. „Svatá noc 2014“, column swirl, Ame, XI/2014. „Dandelion“, na povrchu feather swirl a uvnitř secret swirl, Ame, IV/2015.

Rychleji houstnoucí mýdlovou produkují recepty v vyšším poměrem nasycených mastných kyselin ku nenasyceným, tj. s vyšším poměrem pevných tuků k tekutým. Naopak recepty s vyšším podílem nenasycených mastných kyselin k nasyceným, tj. s vyšším poměrem tekutých olejů k pevným tukům produkují mýdlovou hmotu, která saponifikuje pomaleji. V každém případě je důležité si na jednu stranu hlídat výsledné jodové číslo mýdlového receptu, aby mýdlo rychle nežluklo, na stranu druhou hodnotu „Condition“, šetrnost mýdla k pokožce.